

Danny Pieters

Bevezetés az EK országainak társadalombiztosítási törvényhozásába*: Olaszország

Olaszországban régebben nagyon fontosnak tartották azt, hogy különbséget tegyenek a társadalmi biztonságon belül a *szociális támogatás* (assistenza sociale) és a *társadalombiztosítás* (previdenza sociale) között. Szociális támogatáson általában a rászoruló személyeknek – a társadalmi biztonsági intézmények anyagi lehetőségein belül – nyújtott általános védelmét értették; a társadalombiztosítás hatásköre pedig az alkalmazottak bizonyos szociális kockázatokkal szembeni védelmére terjedt ki. Csak azoknak a személyeknek voltak személyes jogaik, akikre kiterjedt a társadalombiztosítás; azok, akik szociális támogatásban részesültek, csak „törvényes részesedést” (interesse legittimo) kaptak. Az 1948-as olasz alkotmány összemosta a különböző kategóriákat. A megélhetés valamint a polgári és politikai jogok gyakorlásának tekintetében az állampolgárok ma teljes körű alanyi jogokat élveznek a juttatások terén. Ugyanakkor a társadalombiztosítás olyan közszolgáltatássá változott, amely kiterjed minden nehéz anyagi helyzetben lévő állampolgárra, szakmai tevékenységétől függetlenül. A változás olyan mértékű, hogy a társadalombiztosítás és a szociális támogatás közötti különbség elvesztette jelentőségét; az alkalmazási területen és a szociális védelem erősségében észlelhető különbségek részben abból erednek, hogy a két rendszer különbözőképpen becsüli fel az állampolgárok szükségleteit.

A továbbiakban lemondunk a társadalmi biztonság fogalmának körüljárásáról, és megelégszünk azzal, hogy felvázoljuk a társadalmi biztonság legfontosabb ágait. Ezek alkotják az általános társadalmi biztonsági rendszert. A különböző társadalombiztosítási rendszerek azokat az eseteket ölelik fel, amikben az illető betegség, anyaság vagy tuberkulózis következtében veszítette el munkából származó jövedelmét, vagy önhibáján kívül vált munkanélkülivé. Négyféle nyugdíjat különböztethetünk meg: rokkantnyugdíjat, munkaképtelenségi nyugdíjat, túlélési nyugdíjat és

* A tanulmányt rövidített formában közöljük. A további fejezeteket folytatólagosan adjuk közre az *Esélyben*.

öregségi nyugdíjat. A szociális visszavonulási nyugdíjat (amelyre 65 év feletti, nehéz anyagi körülmények között élő személyek jogosultak) és a részdíós munkanélküli kiegészítést (amelyet a *Cassa integrazione guadagni* fizet ki) speciális rendszerek biztosítják. Az Országos Egészségügyi Szolgálat felelős az egészségügyért. A munkahelyi baleset és a foglalkozási ártalom kockázatára külön biztosítási rendszer vonatkozik.

Az általános társadalmi biztonsági rendszer mellett (amely magánvállalkozók alkalmazottaira terjed ki) számos speciális rendszer létezik; ezek igazgatását általában az I.N.P.S.-re bízzák. Az I.N.P.S., az *Országos Társadalombiztonsági Intézet*, hatásköre a következőkre terjed ki: pénzbeni juttatás betegség és anyaság esetén, az öregség, halál, rokkantság és a munkanélküliség kockázatával szembeni biztosítás valamint a családi pótlék. Bizonyos esetekben pedig speciális alapot hoznak létre. Mivel a speciális rendszerek rendkívül összetettek, további megállapításaink kizárólag az általános rendszerre vonatkoznak. Ezúttal csak arra szeretnénk felhívni a figyelmet, hogy vannak bizonyos, speciális biztosítási rendszerbe tartozó foglalkozási kategóriák, amelyeket integráltak az I.N.P.S.-be. Ezek a következők: a repülőgépek személyzete, a tömegközlekedési alkalmazottak, az elektromos művek alkalmazottai, a magánvállalkozók és még néhány kategória. Léteznek azonban az I.N.P.S.-től független igazgatási szervek is az igazgatók, színészek, újságírók és a gyakori ügyvédek stb. számára.

A társadalmi biztonság elve azt jelenti, hogy minden egyénnek biztosítani kell a szükségletei kielégítéséhez szükséges eszközöket, valamint azt, hogy a nemzet egészének érdekében minden állampolgár teljes mértékben élvezhesse polgári és politikai jogait. A társadalmi biztonság elve az Alkotmány 3. cikkelyén alapul: „A köztársaság feladata minden olyan gazdasági és társadalmi akadály leküzdése, amely korlátozza az állampolgárok szabadságát és egyenlőségét, és akadályozza a nép fejlődését, vagy bármely aktív személynek az ország politikai, gazdasági és társadalmi szervezésében való tényleges részvételét.”

Az Alkotmány 32. cikkelye az egészség védelmét „az egész közösség alapvető jogának és a közösségre nézve nagy jelentőségűnek” tartja, a 38. cikkely pedig a szolidaritási elv további lényeges vonásait tartalmazza: „Minden olyan munkaképtelen állampolgár, aki nem rendelkezik a megélhetéshez szükséges eszközökkel, jogosult az eltartásra és a szociális támogatásra. Azok a gazdaságilag aktív személyek, akik baleset, betegség, rokkantság, öregség vagy önhibájukon kívüli munkanélküliség következtében nem tudják eltartani magukat, jogosultak ellátásra valamint napi szükségleteik kielégítését biztosító eszközökre. A munkaképtelen vagy fogyatékos személyeknek joguk van álláshoz és szakmai képzéshez. A fenti cikkelyben rögzített feladatok végrehajtásáért a kormány által felállított testületek és intézmények felelősek. A magántámogatás ingyenes.” Az Alkotmány 38(4)-es cikkelye különösen fontos: az állam nemcsak szabályozza az alkotmány és a társadalmi biztonsági intézmények kapcsolatát, hanem integrálja is őket, mivel az egyén szociális védelme közérdek.

Az egyes esetekben az életszükségletek és a meglévő anyagi eszközök mérlegelése után a törvényhozó dönt arról, hogy egy személy jogosult-e az Alkotmány 38. cikkelyében lefektetett juttatásokra, és arról is, hogy kell-e változtatni a juttatások szintjén. A *Corte costituzionale* (alkotmánybíróság) azonban fenntartja magának azt a jogot, hogy az alkotmányosan garantált juttatások minimumszintjét meghatározza.

Az Alkotmány 36. cikkelyének, amely leszögezi, hogy a munkásoknak joguk van annyit keresni, amennyi „szabad és emberhez méltó életet biztosít maguk és családjuk számára”, az az egyik következménye, hogy a társadalombiztosítási juttatásoknak biztosítaniuk kell, hogy az igénylő mind saját, mind családtagjai szükségleteit ki tudja elégíteni.

A *Corte costituzionale* jogértelmezése alapján az olasz alkotmány szociális rendeleteit jogi normáknak kell tekinteni, amelyeknek érvényt kell szerezni. A rendeletek jogi hatálya változó: az alanyi jogok megadásától a jogilag kötelező értelmezési irányelvekig terjed. Ebből az következik, hogy az alkotmány szociális rendeleteinek ellentmondó törvényeket, rendeleteket és közigazgatási döntéseket érvényteleníteni lehet. Az alkotmány számos szociális rendeleténél a törvényhozó közvetítése szükséges ahhoz, hogy az érintett jogi alany alanyi jogokat kapjon. Vitatható, hogy az Alkotmány 38. cikkelyénél szükség van-e ilyen közvetítésre vagy sem, de a 36. cikkelyt alanyi jogokat tartalmazó közvetlenül alkalmazható normának tekintik.

Az alkotmányban rögzített társadalmi biztonsági elveket a törvényhozó ültette át a gyakorlatba, habár nem egyformán és nem konzisztensen. Mégis, ha az olasz társadalmi biztonsági rendszert az alkotmányban rögzített elvek fényében szemléljük, a rendszert egységesnek (unitary) tekinthetjük. Egyébként az alkotmány bevezetésével (1948) a társadalombiztosítási törvénykezésen belül megjelentek bizonyos tendenciák, pl. a társadalombiztosítás és a szociális támogatás közti különbség elmosása, a járulék és a juttatás közötti egyenlőségtétel gyengítése és az alkalmazási terület kiszélesítése.

A teljesség kedvéért meg kell említenünk, hogy az egyes régiók törvényeiben találunk olyan rendelkezéseket, amelyek az egyének szabad fejlődését és alapvető egyenlőségét gátló gazdasági és társadalmi akadályok elmozdítását, valamint a család, a társadalmi biztonság, az egészség, a tanulás és a munka alapvető jogát érintő helyi kezdeményezéseket támogatják. Habár ezek a rendeletek különböző formában jelennek meg, már megfogalmazásuk is mutatja, hogy programjellegűek. Ráadásul, mivel a rendeletek egyazon szinten találhatók a törvényrendeletekkel, ez utóbbiakat akár félre is tehetjük. Természetesen nem tudunk foglalkozni azokkal az intézkedésekkel sem, amelyeket a különböző vidékek, községek és megyék hoztak a szociális védelem, elsősorban a szociális és orvosi támogatás terén.

A társadalmi biztonsági törvénykezés nem terjed ki a társadalombiztosítási juttatásokat kiegészítő munkahelyi (nyugdíj)rendszerekre; ezeket a rendszereket a magánjog és a munkajog szabályozza. Kétféle formában jelenhetnek meg: vállalaton belüli félretett tőkeként vagy speciális alap-

ként. A munkahelyi (nyugdíj)rendszerekkel a továbbiakban nem foglalkozunk.

Kockázatok és juttatások

Mivel Olaszországban nem létezik egységes létminimum, és a szociális és orvosi ellátás általában az egyes régiók hatáskörébe tartozik, ebben a tanulmányban nem szerepel „szükségletek” című fejezet.

A társadalmi biztonsági juttatások újraigazításáról a következőket mondhatjuk el: a nyugdíjakat negyedévenként igazítják újra, a megélhetés költségeinek növekedésével arányosan. A minimumszint feletti nyugdíjakat csak részben igazítják újra:

- a nyugdíjminimum legfeljebb kétszeresét elérő nyugdíjak egészét újraigazítják;
- a nyugdíjminimum kétszeresét meghaladó, de háromszorosánál alacsonyabb nyugdíjaknak csak a 90%-t igazítják újra;
- a nyugdíjminimum háromszorosát meghaladó nyugdíjaknak pedig csak a 75%-t igazítják újra.

Ezen felül a nyugdíjakat évenként újraigazítják az iparban dolgozó fizikai munkások átlagos bérminimum növekedésének megfelelően.

A munkahelyi baleset és foglalkozási ártalom kockázatát felőlelő biztosítási rendszer keretében járó évjáradékokat évenként automatikusan újraigazítják az ipari béremelkedéseknek megfelelően.

Öregség

Mindenki, aki legalább 15 évig járulékot fizetett, *öregségi nyugdíjra* (pensione di vecchiaia) jogosult. A nyugdíjkorhatár férfiaknál 60, nőknél pedig 55 év; a foglalkoztatottság terén a két nem egyenjogúságát biztosító törvénykezésnek megfelelően a nők a nyugdíjkorhatár elérése után 60 éves korukig tovább dolgozhatnak. Az alkalmazottak a nyugdíjkorhatár elérése után 65 éves korukig folytathatják szakmai tevékenységüket, így a járulékfizetés révén 40 éves járulékfizetési katonra tehetnek szert. A nyugdíj összegét az utolsó öt munkaév alatti évi átlagkereset 2%-ának és a járulékfizetési évek számának szorzata adja meg (a járulékfizetési évek száma nem haladhatja meg a 40-et). A nyugdíj alapjául vett évi kereset felső határa kötött, akárcsak a nyugdíj alsó határa, amelynél kevesebb nem adható.

A nehéz gazdasági helyzetben lévő vállalatok alkalmazottai rendszeres nyugdíjra jogosultak 5 évvel a szokásos nyugdíjkorhatár előtt; a hatóságok a nyugdíjkorhatár eléréséig hátralévő éveket beszámítják a járulékfizetés idejébe.

Az *idősnyugdíj* (pensione di anzianita) az öregségi nyugdíj egy speciális formája. Idősnyugdíjat kaphat életkorától függetlenül minden olyan sze-

mély, aki 35 évig dolgozott, és ez idő alatt járulékot is fizetett. További feltétel az, hogy az igénylő beszünteti a szakmai tevékenységét.

A *nehéz anyagi körülmények között élő idősök nyugdíjára* (pensione agli anziani in disagiata condizione economica) jogosult személyekre nem vonatkoznak a szakmai tevékenységet érintő fenti feltételek. Erre a nyugdíjra minden olyan 65 év feletti, Olaszországban lakó állampolgár jogosult, akinek jövedelme nem ér el egy bizonyos minimumot. A nyugdíjat a szociális alap fizeti, a nyugdíj fix összegű, és nem haladja meg az általános szociális rendszer keretében nyújtott minimum juttatás összegét.

Halálozás

Nyugdíjas, illetőleg az öregségi vagy rokkantsági nyugdíjra jogosultság feltételeit kielégítő személyek halálakor az elhunyt családtagjai *túlélési nyugdíjra* (pensione ai superstiti) jogosultak. A túlélési nyugdíj összege az elhunyt nyugdíjának egy meghatározott százalékát teszi ki; az alsó és felső határ, akárcsak az öregségi nyugdíjnál, kötött. A túlélő házastárs a nyugdíj 60%-át, a gyermekek 20-20%-át kapják (ha az elhunytnek nem volt házastársa, a gyermekek a nyugdíj 40%-át kapják). Csak azok a gyermekek jogosultak túlélési nyugdíjra, akik még nem töltötték be 18-dik életévüket, munkaképtelenek vagy még tanulnak.

A túlélők csak akkor jogosultak túlélési nyugdíjra, ha az elhunyt legalább öt évig fizetett járulékot (az öt évből kettőnek a halált megelőző 5 évre kell esnie).

A *kiemelt túlélési nyugdíjra* jogosult személyekre semmilyen járulékfizetési kötelezettség nem vonatkozik; ez a juttatás azoknak jár, akiknek a házastársa olyan munkahelyi baleset következtében halt meg, amelyre nem terjed ki a munkahelyi balesetbiztosítási rendszer.

A túlélési nyugdíj özvegy férfiaknak és nőknek egyaránt jár. Abban az esetben, ha az elhunyt tartásdíjat fizetett volt házastársának, bíróság dönt arról, hogy a volt házastárs megkapja-e az özvegyi nyugdíj egészét.

Ha az özvegy újból megházasodik, elveszti nyugdíjjogosultságát; az újraházasodó egyösszegű végkielégítést kap, amely az éves túlélési nyugdíj kétszeresének felel meg.

A túlélési nyugdíjak együttes összege nem haladhatja meg a 100%-ot. Ha a nyugdíjak összege várhatóan meghaladja a 100%-ot, a házastárs az özvegyi nyugdíj teljes összegét megkapja, az árvák között pedig a fennmaradó összeget osztják el.

Ha az elhunytnek nincs házastársa vagy gyermeke, nyugdíjának 15-15%-a szüleit és testvéreit illeti. A túlélési nyugdíjak együttes összege ebben az esetben sem haladhatja meg az elhunyt nyugdíjának 100%-át.

Ha az elhunyt még nem volt nyugdíjas, a túlélők egyösszegű végkielégítésre jogosultak, amelynek összege a befizetett járulékok negyvenöt-szörösének felel meg (az alsó és felső határ azonban kötött). A végkielégítést a túlélő házastárs kapja; ha az elhunytnek nincs házastársa, ak-

kor gyermekei, és ha gyermekei sincsenek, akkor a végkielégítést a szülők kapják.

Ha az elhunyt munkahelyi baleset vagy foglalkozási ártalom következtében vesztette életét, a túlélők túlélési nyugdíjra jogosultak. A nyugdíj összege az áldozatnak ténylegesen vagy feltételesen járó tartós munkaképtelenségi juttatás meghatározott százaléka: 50% jár a túlélő házastársnak, 20% minden egyes félárvának, és 40% minden egyes teljes árvának. Ha az elhunytnek nincs házastársa vagy sincsenek gyermekei, 20-20% jár a szülőknek, nagyszülőknek, unokáknak és testvéreknek. A túlélési nyugdíjak együttes összege ebben az esetben sem haladhatja meg az évjáradék 100%-át. Ha egy elvált személy tartásdíjat kapott volt házastársától, és ez a házastárs munkahelyi baleset vagy foglalkozási ártalom következtében elhunyt, bíróság dönti el, hogy a volt házastárs megkapja-e a túlélési nyugdíj teljes összegét vagy egy részét. Munkahelyi balesetből vagy foglalkozási ártalomból eredő halálozás esetén a túlélő egységes összegű végkielégítésre is jogosult.

A teljesség kedvéért meg kell említenünk a *halálozási juttatást* is, amely a betegbiztosítási rendszer keretében jár.

Munkaképtelenség

Betegségi juttatásra akkor jogosult egy alkalmazott, ha munkaképtelen. A jogosultság három napos várakozási idő letelte után lép érvénybe. A juttatás időtartama nem haladhatja meg az évi hat hónapot. A juttatás a kiesett kereset 50%-a; a betegség 21-dik napjától azonban 66%-ra emelkedik. Ha a munkaképtelen személy kórházi ápolásban részesül, a juttatás a kereset kétötödére csökken (abban az esetben, ha nincs eltartottja).

A TBC biztosítás feltételeit szűkítették. Ez a biztosítás egyébként a betegségi biztosítási rendszer része.

A biztosítással rendelkező terhes nők/kismamák (és általában az apák is) *anyasági juttatást* kapnak; a juttatást a szülés várható időpontja előtt két hónappal kezdik folyósítani, és a szülés utáni harmadik hónapig jár. A juttatás összege az kiesett kereset 80%-ának felel meg. Azok a terhes nők/ kismamák, akik fizetésüket továbbra is megkapják munkáltatójuktól, nem jogosultak juttatásra. Az eredeti juttatás lejárta után az anya (illetőleg az apa, ha az anya nem kéri, vagy az apa egyedül felelős a gyermekért) további hat hónapig igényelhet juttatást. A juttatás összege ebben az időszakban az előző keresetnek csak 30%-a.

Az olasz törvénykező különbséget tesz a rokkantak és a munkaképtelenek között. Rokkantnak tekintik azokat a személyeket, akiknek a munkaképessége az eredeti munkaképesség 1/3-a alá csökkent; munkaképtelennek tekintik azokat, akik teljes mértékben és tartósan képtelenek bármiféle munkavégzésére.

Ha a munkaképesség betegség, illetőleg fizikai vagy szellemi fogyatékosság következtében csökken, a rokkant 18 éves korától havi juttatásra jogosult. Ezzel szemben a munkaképtelen személy *rendes munkaképte-*

lenségi nyugdíjra jogosult. Ez egyben azt is jelenti, hogy az érintett semmilyen rehabilitációs programban nem vehet részt, és jövedelmet szintentartó segélyt sem kaphat. Első alkalommal sem a *rokkantjuttatást* (assegno di invalidita), sem a *munkaképtelenségi nyugdíjat* (pensione di inabilita) nem életreszólóan utalják ki; a jogosultságot háromévenként meg kell újítani. Három egymást követő periódus után a juttatás meghosszabbítása automatikussá válik.

A munkaképtelen személy csak akkor jogosult rokkantnyugdíjra illetőleg munkaképtelenségi nyugdíjra, ha legalább öt évig fizetett járulékot (ebből legalább két évnek az utolsó öt évre kell esnie). A járulékfizetési követelmények nem vonatkoznak azokra, akik olyan munkahelyi baleset vagy foglalkozási ártalom következtében váltak rokkanttá vagy munkaképtelenné, amelyekre a munkahelyi balesetbiztosítási rendszer nem terjed ki (szakmai munkaképtelenség). A rokkantjuttatás összegét az utolsó öt munkaév (amelyből az első négyet indexálták) évi átlagkeresete 2%-ának és a biztosított évek számának szorzata adja meg (a biztosított évek száma nem lehet több ötvennél). Ha az igénylő évi adóköteles jövedelme nem haladja meg a 65 év feletti, nehéz anyagi körülmények között élő személyeknek járó szociális öregségi nyugdíj kétszeresét, a rokkantjuttatás összegét a szociális nyugdíj szintjére emelik. A munkaképtelenség esetén járó nyugdíj összegét hasonló módon számítják ki, itt azonban a ténylegesen biztosított évek számán túl a munkaképtelenné válás és a nyugdíjkorhatár közötti éveket is figyelembe veszik. A számítás alapjául vett évi átlagjövedelem felső határa kötött.

Azok a 100%-osan munkaképtelen személyek, akik mind a helyváltogatásban, mind a szükséges napi teendők ellátásában segítségre szorulnak, fix összegű havi extra juttatásra jogosultak; a házastárs és a gyermekek után 5%-os kiegészítés jár.

Speciális szabályok vonatkoznak azokra, akik valamilyen munkahelyi baleset vagy foglalkozási ártalom következtében váltak munkaképtelenné.

A munkahelyi kockázatok esetén járó *ideiglenes segély* a baleset utáni negyedik naptól fizetendő; a munkáltató a baleset napjára az áldozat bérének 100%-át, az azt követő három napra pedig 60%-át köteles kifizetni. Az áldozat addig kap juttatást, amíg egészsége teljesen helyre nem áll, illetőleg munkaképtelensége állandósul. Az ideiglenes juttatás a munkaképtelenség első 90 napjában a balesetet megelőző 15 nap átlagkeresetének 60%-a, 90 napon túl pedig a kereset 75%-a.

A munkaképtelenség mértékét egy, a munkahelyi balesetekre vonatkozó fix munkaképtelenségi százalékokat feltüntető táblázat alapján állapítják meg. Foglalkozási ártalom esetén a munkaképtelenség mértékét a tanácsadó orvosnak az I.N.A.I.L. számára készített becslése alapján állapítják meg. A munkaképtelenség mértékét az első négy évben évente felülvizsgálják; ezt követően a munkaképtelen személy csak háromévenként vizsgálható felül. Tíz év után további felülvizsgálat nem lehetséges. 10%-os vagy annál kisebb munkaképtelenség esetén nem jár juttatás.

Munkahelyi balesetből illetve foglalkozási ártalomból eredő, állandó

munkaképtelenség esetén a munka beszüntetését megelőző egy év átlagkeresetét veszik alapul a juttatás kiszámításához. A számítási alap alsó és felső határa kötött. Az így kapott számítási alapot ezután megszorozzák a munkaképtelenség mértékével.

Ha az áldozatnak állandó segítségre van szüksége, kiegészítést kap, akárcsak a 100%-osan munkaképtelen személyek.

Vannak speciális rendeletek, amelyek lehetővé teszik, hogy egyes esetekben a nyugdíjat fix összeggé változtassák.

Ha valaki munkahelyi baleset vagy foglalkozási ártalom következtében 100%-osan és tartósan munkaképtelenné válik, fix összegű extra juttatásra jogosult.

Munkanélküliség

Különbséget kell tennünk a valódi munkanélküli biztosítási rendszer és a speciális munkanélküli kiegészítés között. Ez utóbbi kizárólag azoknak jár, akik nem tettek eleget a munkanélküli-biztosítási rendszer keretében meghatározott járulékfizetési kötelezettségeknek. A munkanélküli-biztosítási rendszer keretében azok a személyek jogosultak *munkanélküli juttatásra*, akik legalább két évig fizettek biztosítást, és ebből 52 hét a munkanélküliség előtti két évre esik. A munkanélküli személy csak akkor jogosult *munkanélküli kiegészítésre*, ha legalább öt hétig fizetett biztosítást. Azok a személyek tehát, akik még egyáltalán nem dolgoztak (pályakezdők), nem jogosultak sem biztosítási juttatásra, sem kiegészítésre.

Mindkét munkanélküli rendszerben érvényes az, hogy csak azok a munkanélküliek jogosultak juttatásra, akiket a munkaközvetítő irodában munkakeresőkként nyilvántartásba vettek.

A munkanélküli biztosítási rendszer keretében nyújtott juttatás kiutalását 7 napos várakozási idő letelte után kezdi meg; a munkanélküli kiegészítésnél csak egy napos várakozási időt kell letölteni. A munkanélküli biztosítási rendszer minden évben 180 napig fizet munkanélküli juttatást. A munkanélküli kiegészítés évente 90 napig jár (ez azonban meghosszabbítható 180 napra). Mind a munkanélküli juttatás, mind a kiegészítés fix összegű napi juttatás.

Azok, akik a vállalat bezárása vagy létszámleépítés következtében válnak munkanélkülivé, speciális munkanélküli juttatásra jogosultak. A juttatás összege a korábbi kereset kétharmadának felel meg. A juttatás 180 napig fizetendő. A járulékfizetés minimális időtartama ebben az esetben csak 13 hét.

Azok a személyek, akik azért válnak átmenetileg munkanélkülivé, mert a munkáltató – felelősségén kívül eső okok, avagy a piacon fellépő átmeneti problémák miatt – csökkenti a munkaidőt, bérkiegészítést igényelhetnek; a bérkiegészítést a *Cassa integrazione guadagni* fizeti ki. A kiegészítés összege a kiesett munkaórák alatt megkereshető bér 80%-a. A *Cassa* a normális kiegészítésen kívül az átmeneti munkanélküliség kockázatára kiterjedő speciális rendszereket is felállított. A rendszerek be-

vezetésére azért volt szükség, hogy megbirkózhassanak az egyes szektorokban és körzetekben kialakult gazdasági válsággal, illetőleg, hogy át-szervezhessenek egyes vállalatokat. A speciális rendszer keretében igényelhető kiegészítések megegyeznek a szokásos kiegészítésekkel. Az alkalmazott csak akkor igényelhet kiegészítést a *Cassa integrativa guadagnitól*, ha munkáltatója engedélyt kért az I.N.P.S.-től alkalmazottai átmeneti elbocsátására. A kiegészítést csak három hónapig fizetik, lehetőség van azonban a juttatás meghosszabbítására. A kiegészítés havi összege nem emelkedhet egy bizonyos szint fölé.

Orvosi ellátás

Az Országos Egészségügyi Szolgálat az Alkotmány 32. cikkelyének gyakorlati megvalósítása. Az Országos Egészségügyi Szolgálat felel a lakosság testi és szellemi egészségéért és a gyógyulásért. Az Országos Egészségügyi Szolgálat biztosítja a megelőzést, a kórmeghatározást, a gyógyítást és a rehabilitációt. Felelős továbbá a lakó- és munkahelyen előforduló egészségkárosító tényezők felismeréséért és kiszűréséért. Az Országos Egészségügyi Szolgálat feladata a lakosság egészségének biztosítása.

Az Országos Egészségügyi Szolgálat minden lakost biztosít (kérésre a külföldieket is). Mindenki jogosult orvosi ellátásra a betegség kezdetétől és meghatározatlan ideig. Az Országos Egészségügyi Szolgálat kebelén belül dolgozó orvosok szerződést kötnek egy-egy régióval, közkórházzal, elismert magánkórházzal vagy más együttműködő szervvel.

A körzeti orvosok havi fix fizetést kapnak, ennek összege a betegek számától függ. Az összeget egy bizonyos skála alapján állapítják meg, amelyet az egészségügyi miniszter, a régiók és a körzeti orvosok szervezete közösen dolgoz ki. A betegek után járó fix összeg egyrészt a betegek életkorától függ, másrészt attól, hogy mióta praktizál az orvos. Egy körzeti orvosnak maximum 1500 betege lehet.

A kórházi orvosok havi fix fizetést kapnak. Ha a beteg olyan szakorvost választ, aki nem áll szerződéses viszonyban semmilyen kórházzal, egyedi megállapodást kötnek. A megállapodás a szakorvosnak konzultációs órábáron alapuló fix honoráriumot biztosít.

A közkórházakat és az elismert magánkórházakat területi alapon irányítják.

A betegek szabadon választhatnak körzeti orvost, elismert szakorvost és (elismert) kórházat. A klinikai és laboratóriumi vizsgálatoknál személyes hozzájárulást kell fizetni; ez a hivatalos ár 25%-a (a hozzájárulás alsó és felső határa kötött; összetett vizsgálat esetén a felső határ megduplázódik). Személyes hozzájárulást kell fizetni a gyógyszeres termékek esetében is: a hozzájárulás az ár 25%-a, és receptenként egy bizonyos összeg, amelynek felső határa kötött (egy receptre nem kerülhet 3 gyógyszernél több).

Az alacsony jövedelmű és a sokgyermekes családoknak, a súlyos testi

és szellemi fogyatékosoknak és betegeknek illetőleg a kismamáknak nem kell személyes hozzájárulást fizetniük.

Minden terhes nő igénybe veheti szülésznő szolgáltatásait; a kórházi ápolás és a gyógyszerek ingyenesek.

A gyógyászati segédeszközök árát az Országos Egészségügyi Szolgálat csak abban az esetben téríti vissza, ha az igénylő a vásárláshoz előzetes beleegyezést kapott. A visszafizetendő összeget egy hivatalos skála alapján állapítják meg.

A munkahelyi baleset vagy foglalkozási ártalom áldozatainak, ha a juttatásra való jogosultságuk forog veszélyben, ki kell használniuk az I.N.A.I.L. által kijelölt orvos szolgáltatást, és útmutatásának megfelelően kell cselekedniük. Adott esetben tanácsos elfogadniuk, ha sebészeti beavatkozást javasol. Az I.N.A.I.L. fizeti a juttatásokat és az orvosi ellátásért fizetendő személyes hozzájárulást is.

Család

Az Alkotmány 36. cikkelyének megfelelően a családi pótlék hivatott annak biztosítására, hogy az alkalmazott jövedelme kielégítse mind a saját, mind a családja szükségleteit. Az I.N.P.S. *családi pótlékot* (assegni familiare) fizet a házastárs, a szülők, a gyermekek és más eltartott családtag után (az utóbbi kategóriába tartozók esetében csak akkor jár pótlék, ha munkaképtelenek).

Fix összegű családi pótlék jár havonta minden 18 évesnél fiatalabb gyermek után. A korhatár a szakmát tanuló gyermekek esetében 21 év, a felsőoktatásban tanuló gyermekek esetében 26 év; súlyosan fogyatékos gyermekeknél nincsen korhatár. Ha azonban a gyermek jövedelme magasabb egy bizonyos, törvényileg meghatározott szintnél, nem jogosult (teljes összegű) családi pótlékre.

A családi pótlék mellett (amely minden egyes gyermek után, elvileg egyforma összegben jár) *kiegészítő pótlék* fizetendő. A kiegészítő pótlék összege a család jövedelmétől és a gyermekek számától függ. A kiegészítő pótlék relatíve fontosabb, mint a normál pótlék.

Családi pótlék jár az után a házastárs után is, akinek a jövedelme alacsonyabb egy bizonyos, törvényileg meghatározott szintnél. Eltartott (nagy)szülő után akkor jár családi pótlék, ha a (nagy)szülő megfelel a korhatárra és a keresetre vonatkozó feltételeknek. A korhatár férfiagnál 60, nőknél 55 év; ez azonban nem vonatkozik a rokkantakra. A jövedelemszint kiszámításánál figyelembe veszik, hogy az eltartó egy vagy két (nagy)szülőt tart-e el. Általában alacsonyabb családi pótlékot kapnak azok a családok, amelyeknek az évi jövedelme egy bizonyos szintnél magasabb. Azok a családok pedig, amelyeknek a jövedelme a maximum szintet meghaladja, nem kapnak családi pótlékot.

Fordította Andor Eszter